

Naše realita aneb Je realita Matrixu reálná ?

Aniž bych chtěl a mohl předjímat regulérní šetření Úřadu pro ochranu osobních údajů ve věci rozmístění kamer na Gymnázium Josefa Škvoreckého, tato událost, médií široce zaznamenaná, přidává mým úvahám na naléhavosti...

„Monitorovaná společnost“ byl název mezinárodní konference v Londýně, které jsem se spolu s ostatními představiteli úřadů na ochranu osobních údajů a soukromí z celého světa zúčastnil.

I naše media tuto událost zaregistrovala a referovala o ní zejména přepisem některých článků z britského tisku. V nich se výhradně jednalo o kritiku britské společnosti, vyplývající ze zprávy mého kolegy Richarda Thomase, komisaře pro ochranu osobních údajů a svobodný přístup k informacím. V ní se konstatuje, že Velká Británie se postupně přeměnila na společnost Velkého bratra, v níž jsou miliony lidí sledovány takřka od kolébky až do hrobu. Podle této zprávy se čím dál tím více Britů dostává pod dohled a sledovací techniky začínají významným způsobem ovlivňovat život lidí.

Sledovací technika se stala nerozlučnou součástí života společnosti.

Jen v tomto ostrovním státě funguje zhruba 4,2 milionu průmyslových kamer, což představuje jednu kameru na 14 obyvatel. Průměrný Brit tak může být nafilmován až třístokrát denně, a to při nejbanálnějších činnostech všedního dne - nakupování, parkování, vcházení do budov, atd.

Stále rostoucí zájem o informace se také dostává do stále intimnějších sfér: Velká Británie vytvořila a uchovává nejrozsáhlejší databázi DNA svých občanů. V tomto směru se zasloužila o světový primát. Za uplynulých 10 let shromáždila profily DNA více než 3,5 milionů osob, včetně 24.000 dětí a mladistvých do 18 let věku.

Alarmující jsou nejen tato čísla, ale především skutečnost, že se v této kolébce demokracie tak dělo takřka bez jakékoliv veřejné debaty, bez konzultace s veřejností, jak konstatoval profesor Sir Bob Hepple, předseda nezávislého mozkového trustu Nuffield Council on Bioethics.

Tyto trendy však nejsou jen výsadou Velké Británie. I další státy Evropy, včetně České republiky, vykročily tímto směrem.

Pro příklad nemusíme jít daleko.

Ohledně databáze profilů DNA náš Parlament schválil novelu trestního zákona, podle které se může odebírat materiál pro pořízení vzorků DNA i násilím, a to už od osob, které jsou pouze podezřelé! Opět se vše odehrálo bez jakékoliv širší diskuse a informování veřejnosti.

V informačním veletoci se nám vytrácí možnost dohlédnout důsledků těchto počinů: Ale mezi ty důsledky může kupř. patřit i jedna z tradičních historických právních jistot - presumpce nevin.

I u nás existuje obrovský počet databází a registrů, do kterých se každodenně pořizují „kopie občanů“, tedy osobní, citlivá data. Vytvářejí se nové a zdokonalují se ty starší databáze, včetně neustávající snahy o jejich propojování.

Vzniká tak za matného povědomí a nevědomí občanů veřejnost souhlasící s něčím na základě neporozumění, zastřených důvodů - a na zákonném podkladě onen zvláštní postmoderní paralelní svět - svět „Matrixu“.

V něm se občané specifickým způsobem, prostřednictvím svých osobních údajů, pohybují. Díky rozvoji informačních technologií jsou ty informace o nás stále kvalitnější a komplexnější, než to, co máme my o nás samých. Vždyť z některých biometrických údajů se o nás lze dočíst téměř všechno. K tomu připočítáme databáze našich hovorů (tedy i pohybu) mobilem, bankovní registry s evidencí našich účtů a transakcí, kamerové systémy, které monitorují náš pohyb na veřejných prostranstvích i v soukromých prostorech z důvodů ochrany majetku, monitorovací systémy na pohyb aut, různé typy čipových karet atd., atd. Databáze vznikající nejen z nutnosti, bezpečnostních důvodů, ale i z pohodlnosti a kvůli finančnímu šetření institucí.

Probudili jsme se do „monitorovací, sledované společnosti“ vytvářející paralelní svět.

Svět, který vznikl jakoby mimoděk, v souvislosti s technickým rozvojem a v politickém rámci boje proti terorismu.

Svět odstartovaný 11. zářím - svět ve znamení plíživého posunu v řadě invazních opatření do soukromí občanů.

Svět, ve kterém se opatření nezdůvodňují jen bojem proti terorismu, ale i „bojem proti terorismu a závažné trestné činnosti“ a nebo pouhou prevencí.

Pojem závažné trestné činnosti, nespecifikovaný, však zůstává předmětem široké spekulace výkladů.

11. září vpustilo do našeho vědomí nejširší škálu obav a strachu. Oprávněně voláme po bezpečí. Jsme si však vůbec vědomi ceny, jakou za náš strach jsme ochotni platit ?

Uvědomujeme si vůbec, že společnost se dostává do situace, kdy vítězí „bezpečnost“ nad ochranou jednoho ze základních lidských práv - práva na soukromí?

Cítíme nutnost míry mezi ochranou lidských práv a přijímanými bezpečnostními opatřeními?

Nebo šok a hrůza převažují nad nutnou mírou racionality?

„Spánek rozumu budí příšery“, napsal výstižně v komentáři k jedné z grafik cyklu Caprichos, slavný malíř F.Goya.

Ale vytvoření společnosti strachu je cílem terorismu.

Ovšem svět „Matrixu“ jako reakce na tento strach je naším vlastním výtvořem, nechtěným důsledkem terorismu v popření sebe samých.

Díky technickému pokroku možná vytvoříme *tedy* iluzi bezpečí za ztrátu jednoho ze základních kamenů naší civilizace - práva na soukromí.

Ale to bude jistě jiná společnost, jiná civilizace - pokud je to, co vzniká, možno civilizací nazvat - rozhodně ale vzniká jiný svět - svět „Matrixu“.

Hrozba „Matrixu“ je reálná. V ní občan, tak, jak je chápán naší civilizací, přestane existovat. Pak může být odstartován vznik nových totalitních systémů. Historicky dané, průvodní jevy jsou splněny: podceňování, bagatelizace, nezájem.....

Netečnost veřejnosti, nezájem o věci veřejné už vehnal společnost do nejedné civilizační katastrofy...

Najděme vůli k veřejné diskuzi, vraťme „Matrix“ jeho světu.

Naše civilizace je přeci o nás a pro nás samé.

RNDr. Igor Němec

předseda Úřadu pro ochranu osobních údajů